

Sätt Vike Minnesgård på kartan!

Text & foto: Lotta Landerholm (där inget annat anges)

Vike Minnesgård är en byggnadsminnesmärkt strandgård i Boge socken. Vike har funnits sedan många hundra år och var därmed också med i den revisionsberättelse över alla gårdar på Gotland som upprättades 1653. Om gårdens historia kan man läsa i Från Gutabygd 2021, *Vike minnesgård i Boge – en traditionell, gotländsk strandgård* av Annika Melin. Sedan 1952 ägs och förvaltas gården av en stiftelse.

Varför ska Minnesgården sättas på kartan?

Svar: För att den rymmer historia om en tid då många tillsammans delade på uppgifter i vardagen och hade naturliga mötespunkter som vid åkerkanten, fiskeläget, köksbordet, trösken och dasset; en tid då arbete styrdes av väder och vind, ljus och mörker. Den påminner oss om en svunnen tid då människor var beroende av varandra för sin överlevnad, på gott och på ont, såsom vi idag kan erfara vid allvarlig kris eller krig. För att vi idag ska fatta att det inte var länge sen kvinnor bar hucklen och kyrkan hade stor makt, såsom det nu varit för många som anländer till Sverige från andra länder. För att vi ska förstå njutningen av de förmåner de

flesta av oss har, som värme i huset, vatten i kranarna och mat på bordet.

Vike Minnesgård utgör en miljö som gjord för att samla människor för upplevelser och för gemensamt arbete. Den är en plats som kan bli än mer levande genom att den medvetandegörs hos allmänheten och därmed blir tillgänglig för fler.

Men: Hur får man människor att fatta att en plats finns och är väl värd att besöka?

Svar: Vet ej, mer än att mitt mantra varit att: Droppen urholkar stenen, inte genom sin kraft utan genom att falla ofta. Den tanken har varit utgångspunkt för mig sedan jag i juni 2022 erbjöd mig att väljas som ordförande i styrelsen för stiftelsen Vike Minnesgård.

Den östra parten av Vike bildad 1833, vilket är nuvarande Vike Minnesgård. Fotot är taget från sydost.

För mig har det handlat om:

- att försöka stimulera människor som är engagerade att känna: Lust och glädje att arbeta för gården överstiger vandan i de ansträngningar det innebär.

- att på olika sätt försöka fånga uppmärksamheten hos folk att gården finns.
- att verka för att fler ska bli engagerade i minnesgårdens bevarande.

- att fler ska komma och besöka den.

Engagemang och lust att vara med

Hur förmedlar man lust och engagemang?

Svar: Bra och svår fråga. När jag tänker tillbaka så har min lust och håg varit att verka för delaktighet i det som ska/behöver ske, samt att se till att det händer saker.

Delaktighet

Efter förmåga har jag verkat för att stiftelsens styrelse och ”de närmast anhöriga” tillsammans har koll på gårdens behov – genom att vi delar med oss av uppslag och tankar plus intresse för Vikes historia. ”De närmast anhöriga” är mycket viktiga personer. Några fanns förut, men nya har under de senaste åren anslutit sig i arbetet vid gården.

Det händer att såväl styrelsens ledamöter liksom ”de anhöriga” tycker att jag skickar för många och för långa mejl till dem – för mig har det varit en svår avvägning, och jag har bättrat mig. Bland annat försöker jag samla ihop frågor i ett mejl i stället för att skicka mejl så fort jag vill samråda med de andra om en idé.

Vi har haft fler styrelsemöten under denna tid än vad som varit brukligt, och många gånger är ”de anhöriga” adjungerade – ingen av dem vill ingå i styrelsen, men arbetar för gården med trofasthet och glädje. Olika synpunkter uppstår och ur det försöker vi hitta vägar till beslut.

Viktigt är att alla arbetspass vid gården avslutas med fika och möjlighet att talas vid.

Nu händer det!

En ambition jag haft är att vara uppmärksam både på gårdens behov och de andras åsikter och utifrån det inhandla saker samt söka bidrag för sådant som måste göras för gårdens bevarande.

Självklart har jag bara lyckats delvis,

Vi fikar tillsammans efter gott arbete vid Minnesgården, maj 2023.

men en del har blivit gjort. Här några exempel på sådant som hänt:

- En grupp studenter från Uppsala universitet Campus Gotland har gjort en studie av inomhusklimatet i mangården utifrån hög luftfuktighet och mögellukt. Arbetet förs nu vidare av en av de anhöriga och en experthjälp från universitetet; fuktmätare och luftavfuktare är uppsatta.

- Vi har begärt och fått medel från Jordbruksverket/EU för att restaurera en

strandbod, vidare en fotoutställning av gammalt strandliv i boden samt omgivande bandtun. Det omfattar också en stig med skyltar dit ner och samtidigt att strandhagen gallras ut för att ge bättre bete.

– Den medeltida vägen som leder till gården från väg 146 har hyvlats och grusats.

– Kartläggning av fruktträden som finns i ängst samt beskärning av dem och andra träd.

– Genomgång av mangården med föremålsinventering av personal från Gotlands museum för att göra det mer stilenligt från när gården brukades.

– Arbete med att restaurera trädgården och sätta torktåliga och tillika tidstypiska växter.

– Omryftning av bulhusladugårdens agtak med Färö Täckarlag. Alla som arbetade bjöds på kluckutei, kalops, otendag och förstås, dricke.

Min tro är att det ger en känsla av styrka hos oss alla som arbetar med gårdens bevarande att det faktiskt händer saker, som i exemplen ovan.

Att fånga uppmärksamhet och komma på besök

Vike Minnesgård är ett musealt besöksmål, men hur ska folk få reda på att den ligger där nära stranden i Boge och är värd att komma till?

Svar: Genom att på alla tänkbara sätt förmedla till allmänheten att gården finns och att göra besöken där så givande som

möjligt – för att förhoppningsvis locka till återbesök och att man berättar om den för andra. Hoppet är också att inspirera människor till att vilja engagera sig. Att Vike Minnesgård med dess illustration av livsomständigheter som tillhör vårt ursprung börjar finnas ”på kartan” i människors inre.

I oktober 2022 fick Vike ett bidrag från Postkodstiftelsens projekt Grannskapsinitiativet. För dessa medel har vi kunnat göra sådant som annars inte ekonomin räckt till för.

Guidekurs, öppethållande och guidning

Under ett antal år hade öppethållande och guidning vid gården skett från senare delen av juni till första veckan i augusti av en enda person. Hon kunde mycket och hade utformat visningarna på sitt speciella sätt. I och med sommaren 2022 ville hon avsluta sitt arbete för Vike. Nya guider behövdes!

Under hösten planerade vi tillsammans med Vuxenskolan en kurs. Den annonserades ut och elva personer anmälde sig utöver oss två som skapat kursens plan och innehåll. Våren 2023 hade vi sex kurstillfällen om vardera tre lektionstimmar med föreläsare i ämnen som Jordbruk i gammal tid, Människorna vid gården, Stiftelsens bildare, Gotländsk ängshävd, Strandgårdens försörjning genom fiske, smedja, kvarn, såg och valka samt till sist

2 september 2023 omryftades agtaket på bulhusladugården. Färö Täckarlag hade ansvaret under ledning av Åke Olsson, men många andra deltog eller tittade på. På bordet står en av kalopsgrytorna kvar sedan middagen.

Guidekonst. Eftersom en del av kursdeltagarna var sommargotlänningar fick kursen hållas såväl digitalt som på plats. Det var inte idealiskt, men gick hyggligt.

Så klart att stiftelsestyrelsen haft en idé om sommarens öppethållande, men till syvende och sist gällde det ju att bemanna utifrån guidernas lust och möjlighet. Vi fick till ett schema där två guider fanns på plats fyra eftermiddagar i sju veckor med två guideturer.

Fika var en viktig del. På Lillgården

finns trädgårdsmöbler idealiska för en kopp kaffe med tilltugg i skuggan av den stora kastanjen. Livsmedelsinspektör kontaktades och så länge vi inte serverade smörgås, soppa eller annan mat så skulle det vara ok. En kvinna med stor bakförmåga bakade gotlandsknutar och kakor sommaren igenom; till vissa händelser som slätter och omryftning av agtaket tillkom också drömtårta. Det blev mycket uppskattat. En av guiderna bakade saffranspannkaka till ett par lördagar. Gott!

Fika på lillgården med saffranspannkaka, juli 2023. Foto: Ann Catrin Redi.

Schemat för sommaren var alltså klart i mitten av juni. Det dröjde dock inte länge efter midsommar innan önskan framfördes att ändra tiden för stängning från kl. 18 till 17. Guiderna upplevde det som för ansträngande med den sista timmen, och den var inte heller så välbesökt. En självklar ändring eftersom det viktigaste är att lust och engagemang överväger ansträngningen när det gäller ideellt arbete.

När sommaren närmade sig slutet hade vi ett uppföljande möte där varje guide

delade med sig av sina erfarenheter och inte minst hur man tagit sig fram genom knepiga situationer som uppstått. Huvudintrycket från gruppen var att arbetet varit stimulerande och lärorikt. Att mötet med besökarna ofta inneburit att man i samtalen lärt sig mer om byggnadsteknik och näringarna vid gården.

Guidegruppen träffades vid ett digitalt möte i november och har planerat ytterligare två till våren, då program liksom öppet- och guidetider ånyo ska behandlas.

Aktiviteter vid gården

Särskilda aktiviteter vid gården var ett annat sätt att få Vike ”på kartan”. I slutet av april ägde den första av tre ympkurser rum. De var fullteknade så därför lades en fjärde till. En liekurs hölls veckan före midsommar och veckan efter var det en örta-vandring genom änge och strandskog. Vuxenskolan var medarrangör, ledare medverkade ideellt och vid varje tillfälle inledde jag med att bjuda på fika, berätta lite om gården plus om den vänförening som var under bildande.

Vi har även hakat på mer centrala evenemang och till exempel förlagt fagningen till Landsbygdsveckan med möjligheten att bli synliga och försöka dra folk till oss. Vidare har vi deltagit i kulturarvsdagarna i september med guidning och fika. Eftersom det är ett arrangemang i Riksantikvarieämbetets regi, blir också det ett sätt för Vike att visa upp sig.

Bo Hammar visar konsten att lägga växtytor mot varandra under den första ympkursen i april 2023.

Under sommaren hade vi olika evenemang som en fest för Vike och den då nybildade vänföreningen. Medlen från Postkodstiftelsen gjorde det möjligt att ge rabatt på närproducerade lammburgare för dem som blev medlemmar samt att bekosta musiker.

Därefter fortsatte det med den traditionella Boge marknad då Boge Bygdsgårdsförening hyrde in sig vid Vike och vi passade på att ha lotterier och loppisförsäljning. Därpå kom ett folkdanslag och sedan en musik- och berättarföreläsning. En teaterföreläsning skulle ha avslutat

Norra Gotlands Folkdanslag dansar vid Vike i juli 2023.

evenemangen vid gården, men en av skådespelarna blev sjuk och vi tog tacksamt emot möjligheten att avboka. Varje sådan aktivitet kräver mycket arbete av oss – för att ta inträde, se till att det finns fikaförsäljning, ta fram bänkar och stolar och att ställa i ordning efteråt.

Annonsering, skyltning och att synas i sociala medier

Vike Minnesgård finns sedan tidigare i den museibok som framställs av Vuxenskolan, men detta år kunde vi också sätta in annonser i tidningarna inför säsongen, eftersom vi hade extra pengar från Post-

kodstiftelsen. Vidare visade vi oss under ”Evenemang” i tidningarna och under www.gotlandjustnu.se, som ju är gratis.

För att fatta att det är en möjlighet att svänga in till Vike behövdes något tydligare än den lilla skylten där det står Vike Minnesgård på väg 146. Vägen har där en lång raksträcka genom Boge och bilarna susar fram i hög hastighet. Med hjälp av Trafikverket sattes en förvarningsskylt upp i vardera riktningen. De blev stora och fina. Vidare gjordes en ”trottoarskylt” till infarten för att annonsera öppet- och guidetider samt FIKA. Dessa skyltar har betytt mycket för att få folk att uppmärksamma gården.

En hemsida har funnits sedan många år för Vike. Går man in på <https://vike.nu> hittar man den och jag har efterhand uppdaterat den; ett arbete som behöver fortsätta och utvecklas.

En facebookside har skapats dels för Vike dels för guidegruppen, vidare ett instagramkonto. Under hösten 2023 har ansvarsfördelningen klaggjorts för dessa olika sätt att visa upp Vike i världen och få kontakter.

Besöksantal och arbetsdagar

Besöksantalet har mångdubblats under den gångna säsongen. Den har sträckt sig från april till september. Den sammanställda statistiken grundar sig dels på vad guiderna skrivit i guidedagboken dels på mina noteringar. Sammanlagt finns antecknat 1 349 besökare. Antalet är dock

osäkert och till nästa sommar ska vi ha ett tydligare sätt för guiderna att notera antal guidade, antal fikagäster, antal ströbesök samt totalantal. Juli var den definitiva höjdpunkten med 803 besökare.

Vid varje tillfälle det varit öppet eller utförts arbete vid gården, som exempelvis arbetskvällarna på tisdagar, finns också uppgifter om hur många av oss engagerade som deltagit. Den siffran blir 380 arbetstillfällen fördelat på cirka 20 personer. Vissa har förstås fler än andra. De som jobbar med trädgården har dessutom fortlöpande varit där många gånger utöver vad jag antecknat.

Att bilda en vänförening

När jag kom till Vike och började engagera mig insåg jag efter en tid att de som arbetade vid gården var styrelsen och några till. De flesta av oss ålderstigna. Ett mål för mig blev att bilda en vänförening. Det visade sig att det hade man talat om redan på 1980-talet liksom att man försökt starta en cirka 2010 så reaktionen från de luttrade blev: Naj det gar int naj. Ganska snart fick jag dock styrelsen med mig. Saken är ju den att en stiftelse inte kan ha medlemmar, men det kan en förening. Vidare skulle en vänförening kunna dra in fler att bli aktiva vid gården, samt genom medlemsavgifter ge en viss ekonomisk bas – som stiftelsen skulle kunna begära stöd ifrån vid behov. Det var också med vänförening som mål, som vi fick medel från Postkodstiftelsen.

Rolf Eriksson, Kurre Werkelin, Bertil Olsson och Urban Svensson är klara med den nybyggda grinden in till storgården, maj 2023.

Vike-Vän-listan

I slutet av sommaren 2022 började jag samla in namn på en Vike-Vän-lista, med mejladress och oftast också telefonnummer. I september delades flygblad ut i cirka 1 350 brevlådor i Boge och i angränsande socknar. Det innehöll kort information om gården samt önskan att bilda en vänförening; uppmaning att kontakta mig plus löfte om möte där alla bjuds in för informa-

tion och gofika. Inte många hörde av sig, men det var definitivt ett sätt att uppmärksamma Vike och välkomna dit.

Cirka en gång i månaden skickade jag ut rapporter till personerna på Vike-Vän-listan om vad som ägt rum och bifogade bilder. Den växte efterhand, mycket genom att några av oss arbetade för att få alla som kom till gården, eller på annat sätt visade minsta intresse, att

skriva upp sig på listan. Det förpliktigade ju inte till något. Inget mer än att vissa mejlboxar blev fulla eftersom jag då ännu inte lärt mig att förminska bilderna jag bifogade.

Redan på hösten 2022 beslutade stiftelsestyrelsen datum för möte då föreningen förhoppningsvis skulle bildas. Det blev påskdagen 2023, en tid då även sommargotläningar är på ön. I förberedelserna ingick att några av oss började leta efter personer som skulle kunna och vilja ingå i en interimstyrelse. Inför mötet välkomnades också boende i Boge genom flygblad i brevlådorna: "Droppen urholkar stenen ...". Ett stadgeförslag arbetades också fram och den 9 april träffades 23 personer i Boge bygdegård. Beslut fattades att bilda Vike Minnesgårds Vänner samt att medlemsavgiften skulle vara 200 kr per år plus 50 kr för till adressen hörande ytterligare vuxen familjemedlem.

Stadgeförslaget diskuterades och togs till beslut efter smärre ändringar och sedan var det dags att välja en interimstyrelse. Stiftelsen hade utsett en representant från sin styrelse att ingå i den nya föreningsstyrelsen. Ordförande och ytterligare tre ledamöter valdes, alltså en liten interimstyrelse. Den såg till att föreningen blev registrerad och fick bankgiro- och Swish-nummer. Dess uppgift var att ordna ett årsmöte före mitten av augusti där stadgar kunde antas och en ordinarie styrelse bildas. En valberedning tillsattes.

Under sommaren fortsatte jag att skriva då och då till dem som fanns på Vike-Vän-listan.

13 augusti hölls årsmötet. Beslut togs om det nya stadgeförslaget efter några ändringar och ordförande valdes. Från stiftelsestyrelsen fanns en representant och utöver dessa två valdes två ledamöter på ett år och tre på två år. Nu bestod alltså styrelsen av sju ledamöter och de flesta yngre än deltagarna i stiftelsestyrelsen. Bara det ingav hopp. Att det dessutom var ytterst kompetenta personer spädde på hoppet inför framtiden. En ny valberedning tillsattes.

Fortsättningen

Efter årsmötet skrev jag ett sista brev till de drygt 110 personer som då stod på Vike-Vän-listan och gjorde en summering av den gångna sommarens händelser med foton. Jag tackade för mig och nämnde åter Swish-nummer, bankgironummer och kostnad för att bli medlem i Vike Minnesgårds Vänner. "Droppen urholkar ..."

Ett första arrangemang i föreningens regi ägde rum 6 september. Då kom en representant från föreningen Sportfiskarna och berättade om fisk i allmänhet och i synnerhet om havsöringen som brukar gå upp i Vikeån/kanalen för att leka. Tre lekplatser restaurerades nära bron. Växtlighet rensades bort och nytt grus lades dit. Nu kan vi alla söka oss dit på hösten för att från första parkett se öringen leka.

Nu och framöver

Ordföranden i föreningen och jag för just nu samtal om det vore möjligt att ordna kurser i att baka gotlandslimpa i den stora fina ugnen i brygghuset. Det har också väckt frågan om att kunna använda mangården "off-season" för kurser och måltider, som ullhantering och mattraditioner. Men då krävs nya eldningstillstånd från brandskyddet.

Ur kulturarvssynpunkt vore det idealiskt att återuppta gamla tillverkningar vid Vike. Eldning i spisarna skulle också vara positivt för inomhusklimatet. Men byggnadsminnesmärkningen gör att de krav brandförebyggarna numera har är svåra att uppfylla. Frågan om att återskapa arbetsmoment från förr i nutid lever dock fortsatt.

Frågor om hur ett då kan gestaltas under nutida förutsättningar blir också levande i den gamla trädgården. Sommartorka gör att tidigare köksväxter är svårödlade men vi arbetar med att bevara och välja torktåliga växter som hörde självhushållet till.

Former för samarbetet mellan stiftelsen och vänföreningen är under utformande.

Såvitt jag förstår måste stiftelsestyrelsen som ägare godkänna alla arrangemang som föreningen önskar skapa vid gården. Detta för att stiftelsen har ansvaret för dess bevarande. Men så gott som alla uppgifter som hör till aktiviteter och omskötsel bör kunna delegeras till föreningen, om den så önskar.

Föreningen har när detta skrivs i december 2023, 92 medlemmar. Hurra för den!

Nu gäller det dels att de vill fortsätta vara medlemmar dels att nya kommer till. Det är ett arbete för såväl föreningen som stiftelsen.

→
*Berättarkonsert vid Vike med Eva Sjöstrand, Jan Ekedal,
Maria Wessman Klintberg och Orve Ronström, augusti 2023.*

